TARTALOM-MUTATÓ

Oldal

ELŐSZÓ 5

KIK A CSÁNGÓk ÉS HOL LAKNAK? 11

1. A csángó néven nevezett magyarság. Magyarság a Kárpátokon kívül. 11
2. A Kárpátokon kívüli terület története körvonalaiban. 13

HOGY KERÜLTEK MAGYAROK A KÁRPÁTOKON KIVÜLI TERÜLETRE? 24

I. A legrégibb magyarok a Kárpátokon kívül. 25

1. Hagyományt nem tudunk róluk 25
2. Elméletek származásukról. A kun elmélet. 26
   - *a)* A jezsuita történészek s a régiek, Gegő, Jerney kun elmélete, s megdőlése. 26
   - *b)* Az újabb, Weigand, Munkácsi-féle kun elmélet és cáfolata. 38
   - *c)* Mi lehet igaz a kun elméletből? 43
3. Pozitivista kutatók eredményei. 45
   - *a)* Karácsonyi hibás huszita származtatása. 45
   - *b)* Auner s Rosetti eredménye. 46
4. A népiségtudomány módszere és eredményei a Kárpátokon kívüli magyarság kutatásában. 53

a

)

Weigand módszere: folyónévkutatás a Kárpátok déli lejtőin és eredménye. Oldal 54
b) Lükő helynévkutatása s következtetése Szörénységben. 57
c) Havaselve s az egykori Sâcueni megye magyar nyomai s ezek megfejtésének kisérlete. 61
d) A moldvai magyarság legrégibb képének rekonstruálása (Lükő, Nastase). 77
5. Összefoglalás: a legrégibb magyarok származása a Kárpátokon kívülre terjedt középkori magyarságból. 88 96
II. Vallási üldözöttek. 97
1. Husziták Moldvába űzése és menekedése. 102
2. Más vallási üldözöttek. 103
III. Politikai üldözöttek. 104
1. Kuruc bujdosók Havaselvén s Moldvában. 106
2. 48-as emigránsok Oláhországban. 110
IV. A székelyek kivándorlása. 110
1. A régi székelység; a trónörökös királyi népe.
2. Az első kivándorlási adatok a XV., XVI., XVII. századból. 112
3. A kivándorlás külső okai: az oláh földek jósága s az oláh vajdák csalogatása. A legrégibb kivándorlók útja a sloboziákba. 116
4. A belső okok: legjellegzetesebbek a XVIII. században. 120
a) Gazdasági bajok: a századeleji éhinség, dögvész, nyomor. 122
b) Idegen, értetlen hatalom a székelyek fölött. Mária Terézia adóreformja. 127
c) A székelység lelki kettéválása. Határőrségszervezés 1762–4-ben, mint „jobbágyfelszabadítás számba menő akció”. 127

Oldal

d) Egy névtelen felirata a kivándorlás okairól. 131

e) Az e századi kivándorlók megtelepedési helyei Moldvában. A bukovinai székely falvak kialakulása. 137

5. Az újabb időkben történt kivándorlások s azok jellemző tünetei. 140

a) A XIX. század elején s 1848 után. 142

b) A századfordulói „székely kivándorlás”. 145

6. A világháború utáni magyar népmozgalom Erdélyből a Regátba. A kivándorló székelyek: a románok szolganépe. 151

HOGY ALAKULT A MAGYAROK SORSA A KÁRPÁTOKON KIVÜL? 154

I. A középkorban. 155

1. Kutatás indirekt módszerrel: következtetés az oláh nyelv középkori magyar jövevény szavaiból. 155

a) A Kárpátokon kívüli magyarság társadalmi osztályai. A földművesek. A részes (râzes) birtoklás. 158

b) Az urak. 165

c) Városlakók, szőlőművelők, bányászok. 168

2. Direkt úton kapott adatok: a magyarság egyházi berendezkedése, kolostori kultúrája. 171

3. A Kárpátokon kívüli és belüli magyarság érintkezése és közlekedése, mint újabb érv a Kárpátokon kívüli magyarok származására. 175

II. Az újkorban. 178

1. A moldvai magyarság sorsa. 178

a) Kipusztul a városokból, fajtáját tisztán megőrzi a falvakban. Magyar nyelvét fokozatosan veszti. Magyarságának mai kritériumai. 178

Oldal

b) Egyházi története. 190

α) Az újkor elején kipusztulnak fölüle a magyar papok. Bandinus helyzetképe a XVII. sz. közepéről. 192

ß) Az olasz misszionáriusok munkája 1620-tól kezdve, magyar papok nélkül. 201

γ) A XIX. századtól a moldvai katholikus magyarok az uniós politika áldozatai. 209

c) Eseménytelen vegetációja, adatnélküli élete. 219

2. A bukovinai magyarok sorsa: szaporodása. 219

3. A kivándorlók sorsa. 222

a) Keresletük. 222

b) Elszóródásuk, elrománosodásuk. A monarchia konzulátusainak a bűne. 225

c) Katholikus szervezésük nem lehetséges. 231

d) Magyarnak maradásuk egyetlen lehetősége: a ref. egyházakban, szervezetekben való tömörülés. 235

HÁNYAN MENTEK A KÁRPÁTOKON KIVÜLRE S HOGY SZAPORODTAK OTT A MAGYAROK? 242

1. A moldvai magyarság (= katholikusság) számbeli adatai. 243

2. A bukovinai székelyek pontos statisztikája. 249

3. Oláhországi magyarok, kivándorlók adatai. 250

MILYENEK A KÁRPÁTOKON KIVÜLI MAGYAROK? 256

1. Külsejük, környezetük, ahogy kutatók, utazók látták. 256

a) A moldvai magyarságé. 256

b) A bukovinai székelyek azonosak a székelyföldiekkel. 263

c) A kivándorlók típusa. 263

Oldal

2. Lelkük dalaikban s meséikben. 261
   a) Moldvai csángó mese s dalok. 264
   b) A bukovinai székely dalokból. 281
   c) Oláhországi kivándorlók egy táncrigmusa. 285

HOGY GONDOLKOZTUNK A KÁRPÁTOKON KIVÜLI MAGYAROKRÓL, S MIT TETTÜNK ÉRTÜK? 288

1. E kérdés kutatásának a lehetősége: a közvélemény kialakulásától kezdve. 288
2. A XVIII. század kalandos érdeklődése a „kilső magyarok” iránt. 289
3. A mult századközépi Magyarország gondoskodása és aggódása az elszakadt magyarokért. 290
4. A századfordulói csángó-visszatelepítések. 299
5. A liberális Magyarország és a székely kivándorlás. 308
6. Györffy István csángókra vonatkozó tervei a világháború idején. 310
7. A csángók sorsának nagy pillanata: egy országban az erdélyi magyarsággal. 314

UTÓSZÓ. 318

BIBLIOGRÁFIA. 330

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ 400

KÉPEK JEGYZÉKE 407

TARTALOM-MUTATÓ. 408

TÉRKÉPMELLÉKLETEK

FÜGGELÉK (az az Optimum Kiadónál 1989-ben megjelent reprint kiadáshoz)